

KUPO Berden Iina(OKM), Matti Kuittinen 10.11.2021
(YM)

Asia

Uusi eurooppalainen Bauhaus - Kaunista, kestävä, yhdessä

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komission tiedonanto on esitelty neuvoston kulttuurikomiteassa 23.9.2021 ja neuvoston tutkimusryhmälle 18.10.2021. Ei ole tiedossa, että asian käsittely alkaisi jossain neuvoston työryhmässä.

Suomen kanta

Suomi pitää aloitetta kannatettavana. Kyseessä on Suomen näkemyksen mukaan erittäin kunnianhimoinen ja tarpeellinen, mutta myös haastava, ilmiö-lähtöinen hanke, joka yhdistää läpileikkaavasti kestävä kehityksen, yhteenkuuluvuuden, asuinalueiden eriytymisen ongelmat sekä teollisuuden ekosysteemit. Suomi tukee komission pyrkimystä operationalisoida nämä aloitteen periaatteet johdonmukaisesti ja läpäisevästi konkreettisissa toiminnoissa.

Suomi pitää tärkeänä, että kaikki toimet toteutetaan EU:n talousarvion nykyisten ohjelmien ja niihin varattujen määrärahojen puitteissa.

Suomen kanta täsmentyy, kun komission toimista saadaan lisää tietoa.

Pääasiallinen sisältö

Uusi eurooppalainen Bauhaus on Euroopan komission uusi aloite, jonka tavoitteena on luoda ja edistää kauniita, kestäviä ja osallistavia elinympäristöjä, tuotteita ja elämisen muotoja sekä laajasti osallistaa eurooppalaisia aiheesta käytävään keskusteluun ja ideointiin. Se kannustaa uuteen elämäntapaan, jossa kestävyys ja tyyli yhdistyvät. Tämä nopeuttaa vihreää siirtymää talouden ja arkielämän aloilla. Nimi ”Bauhaus” viittaa 1920- ja 30-luvulla Saksassa toimineeseen legendaariseen arkkitehtuuri- ja muotoilukouluun. Koulun ja sen oppilaiden vaikutus moderniin arkkitehtuuriin ja muotoiluun on ollut käänteentekevä.

Uusi eurooppalainen Bauhaus täydentää Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa kulttuurisella ulottuvuudella ja tuo esiin kulttuuristen arvojen merkityksen kestäväälle kehitykselle. Sen keskeiset arvot ovat **kestävä kehitys, estetiikka ja osallisuus**. Aloite kytkeytyy myös tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaan ja Horisontti-ohjelmaan.

Hankkeen julkisti komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen syyskuussa 2020. Hän on tästä lähtien ollut aktiivisesti mukana aloitteen eteenpäinviemisessä. Aloite käynnistyi yhteissuunnitteluvaiheella, joka oli avoin kutsu kansalaisille, organisaatioille, korkeakouluille ja yrityksille kertoa, mitä uudelta hankkeelta toivottiin ja miten aloite toteutettaisiin. Organisaatioilla oli myös mahdollisuus päästä hankkeen virallisiksi kumppaneiksi. Komission tukena toimii korkean tason pyöreän pöydän ryhmä, jossa on 18 asiantuntijaa ja alan toimijaa.

Suomi osallistui aktiivisesti uuden eurooppalaisen Bauhausin yhteiskehittämiseen. YM järjesti yhdessä OKM:n, pohjoismaisen ministerineuvoston ja pohjoismaisten kulttuuritoimijoiden kanssa sarjan verkkoseminaareja ja –työpajoja, joiden kautta sekä jaettiin tietoa komission aloitteesta että kerättiin palautetta Bauhausin toteuttamiseksi. Yli 1600 osallistujan mielipiteistä koottu raportti esiteltiin komission Bauhaus-tiimille kesäkuussa 2021. Sen jälkeen Suomi aloitti neuvottelut muiden pohjoismaiden rakentamisen virkahenkilöiden kanssa yhteisestä pohjoismaisesta roolista Bauhausin kehityksessä.

Komissio julkaisi 15. syyskuuta 2021 tiedonannon (COM(2021) 537), jossa esitellään suunnitteluvaiheen tulosten pohjalta muodostetut keskeiset periaatteet ja toimintalinjat sekä parhaillaan käynnistymässä olevan toteutusvaiheen suuntaviivat. Komission tiedonanto sisältää paljon samoja teemoja, jotka nousivat esille Suomen järjestämissä pohjoismaisissa yhteiskehittämisen tilaisuuksissa. Uuden eurooppalaisen Bauhausin tuloksia on tarkoitus levittää kaikkialle Eurooppaan sekä laajemmin sen rajojen ulkopuolelle.

Aloite täsmentyy: keskeiset periaatteet ja toimintalinjat

Yhteiskehittämisvaiheen pohjalta komissio valitsi kolme periaatetta, joiden tulee ohjata: **globaalin ja paikallisen ulottuvuuden yhdistäminen, osallistuminen ja monialaisuus**. Ilmastonmuutoksen ja vihreän siirtymän tuomiin haasteisiin on vastattava maailmanlaajuisesti, mutta muutos tapahtuu ja siitä tulee ihmisille mielekäästä paikallistasolla. Uusi eurooppalainen Bauhaus pyrkii tavoittamaan muutoksen eri tasot globaalista paikalliseen ja löytämään keinoja tukea myös pieniä, paikallisia hankkeita. Tämä luo uskoa siihen, että muutos on mahdollinen myös ihmisen tasolla.

Uuden eurooppalaisen Bauhausin täytäntöönpanossa komissio soveltaa neljää temaattista toimintalinjaa, jotka ovat **1) luontoyhteyden palauttaminen 2) yhteenkuuluvuuden tunteen palauttaminen 3) kipeimmin muutosta kaipaavien alueiden ja ihmisten priorisointi ja 4) tarve pitkän aikavälin elinkaariajattelulle teollisuuden ekosysteemeissä**.

Yhteissuunnitteluvaiheessa ilmeni ihmisten halu lisätä tietoisuutta ilmastonmuutoksesta ja puuttua siihen sekä löytää yhteyttä luontoon myös terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Ihmiskeskeinen näkökulma onkin syytä laajentaa elämäkeskeiseksi ja ottaa eri tavoin oppia luonnosta ja sen mekanismeista, esimerkiksi kehittämällä kaupunkeja vihreämmiksi ja hyödyntämällä kestävästi hankittuja luontopohjaisia materiaaleja.

Luontoyhteyteen liittyen koulutuksella on keskeinen rooli arvojen ja käyttäytymisen muutoksessa.

Esille nousi myös tarve ihmisten väliselle yhteenkuuluvuuden tunteelle ja yhteisöllisyydelle. Elinympäristöjen kontekstissa yhteenkuuluvuutta voidaan edistää esimerkiksi yhteisöllisten tilojen parantamisella, läheisyystalouden avulla sekä vaalimalla kulttuuriomaisuutta, luonnonrikkauksia ja sosiaalivaroja paikallisissa ympäristöissä. Muun muassa kulttuuritapahtumat voivat edistää yhteyksien luomista ja sosiaalista vuorovaikutusta ihmisten välillä.

Uuden eurooppalaisen Bauhausin on otettava huomioon heikoimmassa asemassa olevien ryhmien ja yksilöiden erityistilanne, sovellettava kaikille sopivan suunnittelun periaatteita ja vältettävä sosiaalisten ryhmien alueellista eriytymistä aluekehityksessä. Kauniiden ja kestävien ratkaisujen on oltava kohtuuhintaisia, kaikkien saatavilla ja tavoitettavissa, kuten myös esimerkiksi digitaalisten yhteyksien.

Yhteissuunnitteluvaiheessa korostui tarve kiertotalouden lisäämiselle luonnonvarojen ja jätteiden kestävämmän käytön vähentämiseksi. Kiertotalouden periaatteet on sisällytettävä niin teolliseen tuotantoon, jakeluun ja kulutukseen kuin kestäväan suunnitteluun ja arkkitehtuuriinkin. Rakentamisen suhteen on myös edistettävä uusiutuvien materiaalien käyttöä ja pidennettävä olemassa olevien rakennusten käyttöikää, kun se on mahdollista.

Toteutus

Komission tavoitteena on luoda aloitteen mahdollistava kehys yhdessä Euroopan parlamentin ja muiden EU:n toimielinten sekä jäsenmaiden kanssa. Kehys yhdistetään kestäväan kehityksen tavoitteisiin sekä EU:n muihin toimintapolitiikkoihin ja aloitteisiin. Komissio katsoo, että olemassa olevilla toimintapolitiikoilla ja rahoitusvälineillä saadaan aikaan enemmän tuloksia. Komissio ei ehdota uutta ohjelmaa. Komissio ottaa käyttöön uusia toimia (erityistoimia ja kohdennettuja toimia) edistämään muutoksen toteuttamista.

Näihin uusiin toimiin kuuluu **New European Bauhaus Lab** -laboratorio. Kyseessä on ajatus- ja toimintahautomo, jonka tarkoituksena on kehittää ja testata välineitä, ratkaisuja ja poliittisia toimia helpottamaan muutosta kentällä.

Yhteissuunnitteluvaiheen keskustelujen tulosten ja muiden komission keräämien materiaalien pohjalta on määritelty kolme kohdetta, joihin erityisiä toimia tulee kohdentaa: 1) muutoksen toteutus tietyissä paikoissa paikan päällä 2) tarve tehdä asioita eri tavalla innovoinnin toteuttamiseksi ja 3) tarve mukauttaa toimien taustalla olevia aikomuksia ja ajattelutapoja.

Komission aikomuksena on muun muassa

- käynnistää innovatiivisten pilottihankkeiden haku. Tähän kuuluvat muun muassa Horisontti Euroopan aihekohtaiset ehdotuspyynnöt ja koheesiopolitiikan uusi eurooppalainen kaupunkialoite
- perustaa Uusi eurooppalainen Bauhaus -huippuosaamismerkki
- laatia vuoteen 2022 mennessä siirtymäväyliä kohti rakennusalan, lähipalveluiden ja yhteisötalouden sekä tekstiilialan vihreitä, digitaalisia ja selviytymiskykyisiä ekosysteemejä

- edistää monitieteistä innovointia kulttuurialalla ja luovilla aloilla Luova Eurooppa – ohjelmassa
- käynnistää pilottihankkeita ja luoda mallirakennuksia
- ehdottaa aiheita ja painopisteitä Digitaalinen Eurooppa -työohjelmiin
- ehdottaa Erasmus+ -ohjelmaan uutta painopistettä (vuoden 2022 innovaatioyhteenliittymiä koskeva ehdotuspyyntö sekä Euroopan nuorisoyhteistyön ehdotuspyyntö)
- ehdottaa Luova Eurooppa -ohjelmasta tukea taiteilijaresidensseille ja muulle kulttuuritoiminnalle tietyissä paikoissa
- järjestää vuosittain Uusi eurooppalainen Bauhaus -kilpailu

Komissio pyytää jokaista jäsenmaata nimeämään yhteyspisteen (Ursula von der Leyenin kabinettipäällikkö Seibertin kirje 29.10.2021), joka kokoaa ja koordinoi toimintaa jäsenmaassa ja osallistuu EU:n laajuiseen epäviralliseen tietojen- ja kokemustenvaihtoon. Komissio raportoi aloitteen edistymisestä vuonna 2022.

Tiedonantoon kuuluu kolme liitettä: Kertomus yhteissuunnitteluvaiheesta, EU:n ohjelmien hyödyntäminen (tämä asiakirja avaa sitä, miten komissio aikoo hyödyntää olemassa olevia rahoituslähteitä) ja Uusi eurooppalainen Bauhaus -toimintapoliittinen ekosysteemi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonannolle ei ole määritelty oikeusperustaa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Ei ole tiedossa.

Kansallinen valmistelu

Jaosto 31 (kulttuuri ja av) 16.9.2021 ja 15.11.2021

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia. Tavoitteita edistetään hyödyntämällä olemassa olevia rahoituslähteitä.

Komission mukaan EU:n rahoitusosuutta koskevan ehdotuksen rahoitusvaikutukset otetaan huomioon kyseisten ohjelmien nykyisissä rahoituspuitteissa vuosiksi 2021–2027 ja sovittujen henkilöstöresurssien puitteissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2021) 573

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Iina Berden, OKM puh. 0295 330 069

Erityisasiantuntija Matti Kuittinen, YM puh. 0295 250 268

Neuvotteleva virkamies Kimmo Aulake, OKM puh. 0295 330 067

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat	arkkitehtuuri, ilmastonmuutos, innovaatiot, jaosto koulutus (EU 30), jaosto kulttuuri- ja av-palvelut (EU 31), jaosto tutkimus ja innovaatio (EU 20), kestävä kehitys, koulutus, kulttuuri, kulttuuriperintö, tutkimus- ja kehittämistoiminta
Hoitaa	OKM, TEM, UM, VNK, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OM, PE, PLM, SM, STM, TULLI, VM, VTV